

Nr 251.

Av herr Gränebo m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 318 framlagt förslag till ny värnpliktslag. I andra kapitlet av denna lag sammanfattas de regler, som skola gälla för de värnpliktigas inskrivning och redovisning. Inskrivningen skall verkställas av en inskrivningsnämnd, bland vars åligganden även ingår att enligt särskilda av Konungen fastställda grunder fördela de nyinskrivna värnpliktiga på olika vapenslag.

Enligt par. 6 i den föreslagna lagen skall vid dylik tilldelning och uttagning tillses, att envar värnpliktig såvitt möjligt får den tjänstgöring och undergår den utbildning, för vilken han befinner lämpligast. Riktigheten av denna grundsats är uppenbar. Ur försvarets egen synpunkt är det nödvändigt, att rätt man kommer på rätt plats. Emellertid har det moderna, totala kriget i mycket hög grad skärpt kraven på ett lands försvarsmakt. Det är inte bara av vikt att hålla den yttre rent militära fronten, lika viktigt är att kunna upprätthålla den inre fronten. Försörjningen i ett krigförande land måste säkerställas i den omfattning det med hänsyn till de föreliggande omständigheterna är möjligt, i annat fall kan inte det militära försvaret fylla sin uppgift. Samma sak gäller även för ett land, som är neutralt men på grund av det utrikespolitiska läget måste upprätthålla en omfattande neutralitetsvakt.

Det är därför nödvändigt, att den värnpliktiga personalen vid försvarsväsendet utbildas och användes på ett sådant sätt, att icke endast det rent militära försvarets behov tillgodoses utan att även näringslivets intressen i lika mån komma till sin rätt. I en motion från bondeförbundshåll i första kammaren vid 1938 års riksdag (I: 56) framhöllos dessa synpunkter. Denna motion avsåg visserligen utredning rörande viss omläggning av då gällande inkallelseförfarande vid mobilisering i avsikt att bättre tillgodose näringslivets och speciellt jordbrukets behov av arbetskraft, men den allmänna motivering, som anfördes för detta önskemål, kan även i nu föreliggande fall med fördel användas.

Den av inskrivningsnämnderna verkställda tilldelningen till olika vapenslag av de värnpliktiga måste givetvis även bilda grundvalen för deras placering till krigstjänstgöring. Det är då av vikt att inskrivningsförfarandet

och redovisningen av de värnpliktiga blir så rationellt ordnat, att vid en mobilisering skäligen hänsyn kan tagas till de olika näringsgrenarnas behov av arbetskraft. Alldeles särskilt betydelsefullt är detta beträffande jordbruket, som har att sörja för att landets behov av livsmedel skall kunna fyllas. Även krigsindustriens behov av arbetskraft måste givetvis tillgodoses.

I den ovannämnda motionen påpekades, att det var synnerligen betydelsefullt, att en utredning verkställdes om hur man rullföringstekniskt skulle hålla reda på den personal med visst civilt arbete, som vid en mobilisering avsågs skola stanna hemma.

Med tillämpning av tankegången i den nämnda motionen borde de nya inskrivningsnämnderna vid inskrivningen av de värnpliktiga kunna göra en uppsortering av de värnpliktiga på olika yrkesgrupper. Förutom uppgift om yrke borde även andra uppgifter av betydelse för de värnpliktigas fördelning lämnas till inskrivningsnämnderna, som hade att registrera dessa. Man skulle därigenom redan från början erhålla alla uppgifter av vikt för bedömningen av den frågan, efter vilka grunder inkallelse till mobilisering eller beredskapstjänstgöring skall ske, för att såväl det militära försvarets som näringslivets intressen skola bli tillgodosedda. Dessa uppgifter kunna sedan kontinuerligt kompletteras med stöd av stadgandet i par. 35 av den nya lagen, vari föreskrives, att de värnpliktiga äro skyldiga att vid anfordran lämna militär myndighet uppgifter om personliga förhållanden av militärt intresse.

Det synes oss önskvärt, att i de instruktioner, som må komma att utfärdas för inskrivningsnämnderna, dessa synpunkter beaktas.

Enligt par. 3 i den föreslagna nya värnpliktslagen skall den, som till följd av lyte, stadigvarande sjukdom, bestående kroppslig svaghet eller annan dylik orsak är oduglig till krigstjänst, frikallas från värnpliktens fullgörande. Vidare stadgas i andra momentet av samma paragraf, att Konungen må förordna, att de som sålunda frikallats skola underkastas läkarundersökning och, om de därvid befinnas dugliga till krigstjänst, vara skyldiga fullgöra värnplikt.

Det sistnämnda stadgandet är vagt formulerat och ger icke anvisning om hur långt Konungens förordningsrätt i detta hänseende skulle sträcka sig. Teoretiskt skulle alla män, vilka frikallats och ej överskridit den övre gränsen för värnpliktsåldern — enligt förslaget 47 år — kunna åläggas förnyad läkarundersökning och, om de då anses dugliga till tjänstgöring, inkallas för att fullgöra sin värnplikt. Det torde emellertid få förutsättas, att män, som hunnit till mera mogen ålder, icke komma att åläggas genomgå förnyad prövning av deras duglighet till krigstjänst. Även om så är fallet, torde det dock vara lämpligt att i lagen fastställes en viss åldersgräns, över vilken en dylik förnyad prövning icke får ske. Förslagsvis kan åldersgränsen tänkas satt till tjugofem år. Män, som överskridit denna

ålder, ha i regel skaffat sig antingen egen förvärvsverksamhet eller anställning, varför det skulle medföra ett väsentligt ekonomiskt avbräck för dem, om de vid denna ålder skulle genomgå militär utbildning. I regel ha de också bildat familj, vilket skulle göra värnpliktstjänstgöringen än mera betungande. Fastställandet av en åldersgräns är desto mera befogat, som lagen föreslås erhålla retroaktiv verkan på denna punkt.

Enligt par. 29 i den föreslagna värnpliktslagen skall värnpliktig kunna erhålla anstånd med fullgörande av första tjänstgöring till nästföljande år, om han uppvisar giltiga skäl för en dylik anhållan. Bland annat skall sådan värnpliktig, som förmår uppvisa, att tjänstgöringen skulle bereda av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter, erhålla dylikt anstånd. Enligt andra momentet i nämnda paragraf skall anstånd beviljas för ett år i sänder och må ej medgivas för längre tid än sammanlagt fyra år.

Det är emellertid uppenbart, att ett sådant skäl som det ovan nämnda, nämligen att den värnpliktiges nära anhöriga äro beroende av hans arbete och att tjänstgöringen således skulle bereda dem svårigheter, kan äga giltighet även efter det fyra år från inskrivningen förflutit. Det synes därför vara befogat att i nämnda paragraf tillfoga ett stadgande om att uppskov i dylika ömmande fall må beviljas även för längre tid än sammanlagt fyra år.

De tidigare förefintliga inskrivningsrevisionerna skola enligt den nya lagen avskaffas och ersättas med ett för hela riket gemensamt inskrivningsråd, hos vilket besvär över inskrivningsnämndernas beslut kunna anföras. Man torde kunna förutsätta, att antalet besvärssärenden kommer att ökas, emedan antalet inskrivningsnämnder blir mindre än tidigare, varigenom nämndens ledamöter få mindre personalkännedom. Det är då av vikt att se till, att inskrivningsrådets arbete försiggår i en sådan takt att dess beslut i besvärssärendena ej låter vänta på sig alltför länge. Besluten måste givetvis komma till den klagandes kännedom i god tid, innan han skall påbörja sin första tjänstgöring. I instruktionerna för det nya inskrivningsrådet torde detta böra fastslås på lämpligt sätt.

Enligt par. 21 i lagen skola besvär över inskrivningsnämnds eller inskrivningschefs beslut ingivas fjorton dagar efter inskrivningsförrättningens slut eller, då beslutet icke fattats vid inskrivningsförrättning, fjorton dagar efter det att den värnpliktige underrättats om beslutets innehåll.

Denna tid förefaller anmärkningsvärt kort. Besvärstiden är enligt svensk rätt i regel trettio dagar. Det förefaller därför motiverat att även i detta fall föreskriva samma tid.

Med anledning av vad som ovan anförts få vi hemställa,

att i par. 3 av den föreslagna värnpliktslagen införes ett stadgande av det innehåll, att den som frikallats från värn-

plikstens fullgörande ej må underkastas förnyad läkarundersökning för prövning av hans krigstjänst duglighet, då han hunnit till mera mogen ålder, förslagsvis efter fyllda tjugofem år;

att i par. 29 av nämnda lag införes den bestämmelsen att anstånd med fullgörande av värnpliktstjänstgöring må kunna beviljas för längre tid än sammanlagt fyra år för sådan värnpliktig, som förmår uppvisa, att tjänstgöringen skulle bereda av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter;

att besvär över inskrivningsnämnds eller inskrivningschefs beslut skola ingivas senast trettio dagar efter inskrivningsförrättningens avslutande eller, därest beslutet icke fattats vid inskrivningsförrättning, senast trettio dagar efter det den värnpliktige underrättats om beslutets innehåll, i stället för i båda fallen fjorton dagar enligt Kungl. Maj:ts förslag;

samt att övriga här ovan framförda synpunkter måtte beaktas.

Stockholm den 12 november 1941.

C. P. V. Gränebo.

Erik von Heland.

Wiktor Egnell.

Per Andersson.

Verner Andersson.

Ivar Persson.

L. Tjällgren.

Axel Löfvander.

Gust. Elofsson.

Ernst Eskhult.

Gunnar Bodin.

Joh. Friggeråker.

Allan Holstenson.

J. A. Andersson.

A. R. Aronsson.

K. I. Sköldén.